

MATERIAALIT JA HARJOITUKSET LUOKANOPETTAJILLE

Tämä teos, jonka tekijä on Johanna Hopia, on lisensoitu [Creative Commons Nimeä-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

- **Pupu-porkkana-pyssy** (kivi-sakset-paperi): Kaikki leikkivät yhtä aikaa kaikkien kanssa ja keräävät pisteitä. Pari menee selät vastakkain ja laskevat yhteen ääneen 123nyt tai änyyteenyt. Nyt-sanalla hypätään ympäri ja otetaan joku asennoista (pupu=kädet ylhäällä korvina, porkkana= kädet kylkien vierellä tiukasti ja jalat yhdessä, pyssy=kädet pyssynä edessä). Pupu voittaa porkkanan, porkkana pyssyn ja pyssy pupun. Yhden parin kanssa saa pelata vain kerran.
- **Vaihda paikkaa**: Ollaan piirissä tuoleilla tai seisten paikkamerkeillä, yksi seisoo keskellä. Sama periaate kun ”hedelmäsalaatti” – leikissä, mutta paikkaa vaihdetaan, jos pitää samasta asiasta/on tehnyt samaa/omistaa jotain samaa kuin keskellä oleva. Esim. keskellä olija sanoo: ”Olen käynyt Pariisissa.” Kaikki, jotka ovat käyneet joutuvat vaihtamaan paikkaa, jolloin keskellä oleva yrittää ehtiä jollekin tyhjälle paikalle. Väitteiden täytyy olla tosia, jolloin opitaan samalla uusia asioita ihmisistä.
- **Katseet kiertää**: Seisotaan piirissä, jokainen osallistuja aloittaa katsomalla vasemman puoleista leikkijää. Kierrätetään katsetta rauhallisesti piirissä jokaiseen osallistujaan vasemmalta oikealle. Kun toisen leikkijän kanssa katse kohtaa, vaihdetaan paikkaa. Vaihdon jälkeen aloitetaan aina uudelleen vasemmalta. Level 2: Tervehtiminen. Paikkaa vaihdettaessa ja keskellä kohdatessa tervehditään joko vapaammin (yläviitokset, läpsyt, kivet jne.) tai kätelleen. (Harjoitus myös Kiitos kaveruudelle kirjan s. 14, katse vasemmalle)
- **Omat rajat**: Puhutaan ensin omasta henkilökohtaisesta rajasta, mikä halutaan pitää, ettei toinen tule liian lähelle. Jaetaan ryhmä kahteen vastakkain seisovaan riviin eli kohdalle tulee oma pari. Pari lähtee hitaasti lähestymään ja paikallaan oleva saa sanoa ”seis”, kun oma raja tulee vastaan. Vaihdetaan osia. Ehdottoman tärkeää keskustella, että tässä on kyse nimenomaan toisen ihmisen rajasta, ei siitä, että lähestyessä olisi joku vika. Keskustellaan myös siitä, miten raja vaihtelee sukupuolen, iän ja tuttuuden mukaan.
- **Lumipallot**: Jokainen leikkijä kirjoittaa nimensä paperin keskelle ja rypistää sen paperilumipalloksi. Leikinjohtajan merkistä palloja heitellään tilassa. Kun leikinjohtaja huutaa seis, otetaan yksi pallo itselle. Pallon sisältä löytyvältä henkilöltä käydään kysymässä joku leikinjohtajan antama kysymys. Kysymykset voivat koskea mielipidettä, ominaisuutta, asioita, joista tykkää jne. Tai kysymykset voivat olla läksyyn liittyviä, kokeeseen kertaavia, esitiedon keruuta jne. (Harjoitus Kiitos kaveruudelle kirjassa s. 16)
- **Ritaritaistelu**: Kaikki taistelevat kaikkia vastaan. Oikea käsi on miekkakäsi ja vasenkäsi on kilpikäsi. Osuma on kosketus olkapäähän. Ekasta osumasta menettää kilpikäden, toisesta osumasta yhden jalan (hypitään siis yhdellä jalalla), kolmannesta osumasta toisenkin jalan (kuljetaan polvillaan ”kontaten”), neljännestä osumasta menettää miekkakäden, jolloin viimeinen viides osuma on ”kuolema”.

- **Mitä mä teen?:** Leikitään pareittain. Leikkijä A kysyy: "Mitä mä teen?", ja leikkijä B keksii hänelle jonkun miimisen tekemisen (liikunnallinen liike, ammatti, arkinen askare jne.). Samalla kun A tekee, kysyy B saman kysymyksen, johon A vastaa. Sen jälkeen on uudelleen A:n vuoro ja tekeminen vaihtuu. (Harjoitus Kiitos kaveruudelle kirjan s. 18)
- **Tutti frutti:** Ryhmä jaetaan kolmikoihin, joista keskimäinen seisoo kasvot piirin keskelle päin ja oikealla ja vasemmalla olevat ovat keskimäisen "ympärillä" toisiaan käsistä pitäen. Yksi leikkijäistä seisoo koko piirin keskellä. Keskellä olija huutaa joko "oikea", "vasen" tai "keskellä", jolloin kolmikoista täytyy huudetun lähteä etsimään uusi paikka. Keskellä olija menee jonkun paikalle, jolloin uusi leikkijä tulee keskelle huutajaksi. Jos keskihuutaja sanoo "tutti frutti", kaikkien täytyy vaihtaa paikkaa.
- **Anna mirrille koti:** Seisotaan piirissä ja keskellä "mirri" kiertää oppilaalta oppilaalle sanoen "anna mirriille koti". Piirissä olijat vastaavat aina: "kysy naapurilta" osoittaen vieressä olijaa. Leikissä harjoitellaan ottamaan riski eli vaihtamaan paikkaa piirissä seisovien kanssa siten, että haetaan katsekontakti ja sovitaan nyökkäämällä paikanvaihdosta. Pari vaihtaa paikkaa piirin poikki. Mirri yrittää kysymysten lomassa ehtiä vapautuneelle tyhjälle paikalle, jolloin epäonnistuneesta paikanvaihtajasta tulee uusi mirri.
- **Mikä minussa muuttui:** Pareittain ensin katsotaan toista tarkasti. Sitten toinen kääntää selkensä ja toinen tekee omaan ulkonäköön pienen muutoksen, jonka toinen sitten käännettyään yrittää löytää. Vaihdetaan muuttajaa.
- **JOO-leikki:** Leikinjohtaja/leikkijä aloittaa ehdottamalla ryhmälle jonkun fyysisen toiminnon esim: "Hei, ulkoilutetaan koira!", jolloin kaikki huutavat innostuneesti "JOO!" ja aloittavat miimisen tekemisen. Toiminta jatkuu, kunnes joku toinen tekee uuden ehdotuksen jne. Huom! painotettava lapsille, että kaikkien kaikenlaiseen tekemiseen suhtaudutaan yhtä innokkaasti.
- **Kosketa sitä, joka... :** Leikinjohtaja sanoo jonkun ominaisuuden/vahvuuden/taidon esim. Kosketa sitä, joka on hyvä ryhmätöissä, Kosketa sitä, joka on hyvä kertolaskuissa, Kosketa sitä, jolla on hyvä huumorintaju, Kosketa sitä, joka on hyvä kuuntelija jne. ja jokainen leikkijä menee koskettamaan yhtä muuta leikkijää. Syntyy ketjuja. Leikinjohtajan hyvä ryhmäntuntemus auttaa valitsemaan sellaisia vahvuuksia, että kaikki varmasti tulevat jossain vaiheessa kosketetuksi.
- **Robottien ohjelmointi:** Toimitaan pareittain. Toinen on robotti, joka tottelee vain kosketuskäskyjä, toinen ohjelmoija, joka kuljettaa. Robotti käynnistetään päästä, josta se myös pysähtyy. Oikeasta olkapäädästä käännetään oikealle, vasemmasta vasemmalle ja peruuttamaan saa rinnasta. Level 2:ssa voidaan "ohjelmoida" robotti ymmärtämään puhetta, ja laittaa lyhyillä käskyillä toimimaan, kuten "pyöri", "hyppää" jne.
- **Patsaspuisto:** Toinen parista on "savea", toinen taitelija. Taitelija muovaa savea eli asettaa parinsa haluamaansa asentoon (huom. Asennossa pitää pystyä olemaan aika pitkään + fyysiset rajoitteet). Kun kaikki parit ovat valmiita, patsaat jäävät paikoilleen ja taitelijat saavat lähteä kävelemään patsaspuistossa ja tekemään muutoksia toisten patsaisiin. Hetken kuluttua palataan oman patsaan luo ja nimetään se eli ns. Taidenäyttelyn avajaiset.
- **Kerrosvoileipä:** Ryhmä istuu piirissä tuoleilla. Ohjaaja antaa erilaisia väittämiä, kuten "Jos sinulla on pikkuveli, siirry kaksi vasemmalle" tai "Jos tykkäät jalkapallosta, siirry kolme oikealle." Ne, joita väittämiä ei koske, pysyvät paikoillaan. Näin osa ryhmästä istuu sylkkäin muodostaen "kerrosvoileivän".
- **Patsaat ja valokuvat:** jaetaan ryhmä pareihin tai 3-4 hengen ryhmiin. Opettaja "syöttää" aiheita patsaille, josta parit muodostavat omanlaisensa kuvan. Työskentely on haastavampaa, jos puhetta ei saa käyttää. Kannattaa painottaa ensimmäisen mieleen

tulevan ajatuksen ja ratkaisun tärkeyttä. Myös aikarajoitusta (n. 15 sek) voi käyttää, jos näyttää että liikaa lähdetään pohtimaan aihetta. Aluksi tehdään ilman katsomista, loppua kohti voi jo esitellä ryhmän tuotoksen muille, jolloin tehtävästä tulee jo pieni esitys. Esimerkki aiheita: vesisade, jääkiekko-ottelu, hampurilainen, auringonkukka, tulipalo, nälkä, kateus jne. Still -kuvat voivat olla myös jonkun tilanteen ”valokuva” tai kohtaaminen jostain tarinasta jne. Useammasta peräkkäisestä still -kuvasta voi jo tehdä sarjakuvateatteria.

- **Itsestä kertominen yhden hengenvedon aikana:** Vedetään keuhkot täyteen ilmaa ja itseään saa esitellä (mistä tykkää, ketä perheeseen kuuluu jne.) niin kauan kuin pystyy puhumaan ilman että pitää vetää lisää happea.
- **Jono:** Ryhmän tulee muodostaa jono tilaan, jonkin annetun aiheen perusteella esim. Syntymäkuukaudet, äidin etunimi jne., mutta ilman puhetta. (Harjoitus myös Kiitos kaveruudelle kirjan s. 24)
- **Seuraa nenäsi/ruumiinosaa puhuu:** Ryhmä on hajallaan huoneessa ja ope huutaa jonkun ruumiinosan nimen esim. nenä. Oppilaat liikkuvat tilassa (musiikki taustalla auttaa) aivan kuin mainittu ruumiinosaa ohjaisi heidän kulkuaan. Hetken kuluttua ruumiinosaa vaihtuu. Johtava osa voi mennä myös ”keskustelemaan” toisen henkilön ruumiinosan kanssa, jolloin syntyy kommunikaatiota ilman puhetta.
- **Peili:** Parit asettuvat seisomaan vastakkain. Toinen alkaa tehdä mahdollisimman hitaasti jotain liikettä, jolloin toinen peilinä seuraa. Rauhallinen musiikki taustalla auttaa keskittymiseen ja sopivaan tahtiin. Välillä johtajaa vaihdetaan. (Harjoitus myös Kiitos kaveruudelle kirjan s. 21)
- **Kolumbialainen hypnoosi:** Parin käsi ”hypnotisoi” (käsi pidetään n. 30-50 cm:n päässä kasvoista), jolloin toinen koko ajan seuraa käden liikkeitä ja suuntia.
- **Kasvoton vuorovaikutus:** Pari istuu toisiinsa selin. A aloittaa kertomaan havaintojaan tilasta eli mitä ympärillään näkee ja kuulee. B vain kuuntelee. Vaihdetaan kertojaa välillä. Lopuksi keskustelu siitä, mille tuntui kummastakin ja missä tammoinen tilanne on todellisuutta, ettei toisen kasvoja näe keskustellessa. -> keskustelu netistä ja siihen liittyvistä mahdollisista ongelmista. (Harjoitus Kiitos kaveruudelle kirjan s. 36)
- **Näennäinen vuorovaikutus:** Käännyttään ed. harjoituksen parin kanssa kasvotusten. A aloittaa kertomaan jotain helposti tuotettavaa tarinaa, kuten esim. tarkasti omasta aamustaan tms. B kuuntelee, mutta toimii samalla ryhmänohjaajan ohjeiden mukaisesti esim. Haukottelee, räplää leikisti kännykkää, katselee ympärilleen jne. Vuorot vaihdetaan ja nyt B kertoo ja A esim. Nyökyttelee koko ajan, kuuntelee kädet puuskassa, näprää vaatteitaan jne. -> keskustelu, mikä oli häiritsevää, miksi, tapahtuuko tällaista oikeasti elämässä usein, onko itse syyllistynyt näihin jne. (Harjoitus Kiitos kaveruudelle kirjan s. 36)
- **Minä olen puu:** Tehdään tarinaketju. Yksi menee piirin keskelle ja sanoo esim. Minä olen puu tai mikä muu tahansa esine. Toinen liittyy kuvaan esim. Minä olen lehti puussa. Kolmas tulee esim. Minä olen mato lehdellä jne. Voidaan tehdä joko yksi koko kuva valmiiksi tai sitten tarina siten, että aina liittyy vain edelliseen, ei koko kuvaan.
- **Kuvakortit:** Valitse kuva, joka kertoo jotain sinusta. Kerro kaverille ja perustele valintasi. Kaveri esittelee kuvasi ja tarinasi.
- **Kutsun sinut viereeni:** Ollaan piirissä, yhteen kohti jätetään tyhjä tila. Voidaan myös istua tuoleilla, jolloin piirissä on yksi tyhjä tuoli. Kummalta tahansa puolelta tyhjää tilaa/tuolia, voi viereinen kutsua toisen piiriläisen tyhjälle paikalle sanoen esim: ”Kutsun sinut viereeni Liisa, koska sinä aina autat minua,” jne. Eli annetaan toiselle kiitos ja palaute perusteluineen.
- **Sana-assosiaatio:** Ensin pareittain ketjutellaan sanoja, mikä tulee parin sanasta mieleen. Sitten yhdistetään kaksi paria ja jatketaan neljällä, joka taas yhdistetään kahdeksan hengen

ryhmäksi. Puhutaan siitä, ettei toiselle saa "syöttää" sanaa, vaikka kuinka tekisi mieli sanoa oma mieleen tuleva sana. Ryhmänohjaaja voi antaa ensimmäisen sanan, ja se voi olla tunteisiin liittyvä sana, kuten itku, rakkaus jne. (Harjoitus myös Kiitos kaveruudelle kirjassa s. 18 nimellä sanajono)

- **Tekeminen tunteella:** Tilaan on levitetty lattialle lapuille eri tunnetiloja. Ryhmä jaetaan tasan näiden lappujen kohdille. Keksitään joku helppo miiminen tekeminen (esim. Imurointi), jota kaikki aloittavat tekemään yhtä aikaa, mutta oman lappunsa tunnetilassa. Vaihdetaan merkistä seuraavaan tunteeseen ja kierretään näin koko ringin kaikki tunteet. Saa myös replikoida. Level 2. Jokainen saa omassa tahdissa yksin kiertää tunteesta toiseen esim. Autoa ajaen. (Variaatio harjoituksesta Kiitos kaveruudelle kirjan s. 39 nimellä Tunneruudut
- **1-10:** Tehdään pareittain keskustelu, jossa repliikkeinä numerot 1-10. Ryhmänohjaaja antaa tunteen, jossa keskustelijat ovat. Tunne kasvaa numeroiden suurentuessa.
- **Tunnereplat:** Kuljetaan musiikin tahtiin tilassa ja musiikin loppuessa otetaan keskustelupariksi ensimmäinen vastaantuleva. Kaikkien replat ovat:

A: Hei!

B: Hei!

A: Mitä kuuluu?

B: Kiitos hyvää.

Level 1: Käydään repliikit eri tunteissa.

Level 2: Annetaan henkilöt, että ollaan (esim. Kaksi lasta hiekkalaatikolla, vanhukset vanhainkodissa, entiset koulutoverit, jotka tapaavat 20 v. jälkeen jne.)

Level 3: Siansaksa-kansallisuudet: Käydään sama keskustelu, mutta siansaksaksi ohjaajan antaman kansallisuuden mukaan.

Level 4: palataan reploihin suomeksi, mutta annetaan tyyllilaji, kuten baletti, ooppera, saippuasarja, armeija, agenttielokuva jne.

- **Tunneseinä:** Luokan yksi seinä nimetään tunneseinäksi. Ope nimeää seinään tunteen, jota kohti mennään niin paljon, kun tunnetta viime aikoina on tuntenut. Esim. "Nyt tunteena on ilo. Kuinka paljon viime aikoina olet tuntenut iloa omasta perheestä?" jne.